

Schanda Beáta

1956-2022

Féléves súlyos betegséget követően május 31-én, életének 66. évében eltávozott közülünk *Schanda Beáta*, aki bő 40 éven át volt a Bokor Közösség több szempontból is meghatározó személyisége, a közösség szellemi termékeinek fáradhatatlan szerkesztője, s az utóbbi húsz évben szerkesztőségünknek is tagja.

Az Éрте mondott hálaadó szentmise prédikációjával, valamint még három közösségi társunk megemlé-

kezésével búcsúzunk tőle – az Örök Viszontlátás reményében.

Ezekben és a másik két társunkról szóló búcsúztatókban is jó néhány olyan név és fogalom szerepel, amely csak a Bokor Közösség tagjai számára ismerős; megmagyarázásuk körülményes lett volna, ezért eltekintettünk ettől.

Olvasóink figyelmébe ajánljuk még ezt a megemlékezést:

<https://papageno.hu/intermezzo/2022/05/elhunyt-schanda-beata/>

Testvéreim! Két dolgról szeretnék szólni: Mit akart Jézus, és mit tett Bea?

1. Mit akart Jézus?

Baj van a világgal, de baj van a vallásokkal is. Ezt nem kell bizonygatni, amikor a szomszédban háború dúl, emberek gyilkolják egymást, még főpapi áldással is.

Nem mindegy, hogy milyen a vallásos emberek *istenképe*, mert olyan lesz az emberképük is. Még a mi vallásunk *istenképe* sem egyezik a názáreti Jézuséval, amit öreg korában még János apostol is megfogalmazott: „Szeretet az Isten!” „Isten a szeretet!” Vagyis a büntető, bosszúálló, pokolba taszító Isten emberi projekció, kivetítés, mert ahogy a költő is mondja, „az a véres Isten nincsen”!

Emberképünkben még mindig a „szemet-szemért, fogat fogért” erkölcs dominál, ennek következtében az erőszak ördögi köre szinte áttörhetetlen.

Nem politikai, nem vallási, hanem *erkölcsi baja van a világnak*. A „gazember-erkölcs” mellett a „tisztességetika” is zsákutcába visz minket. Kiút csak a „jézusi erkölcs” lehetne: A mindenkit, még az ellenséget is szerető magatartás, ami abban áll, hogy a vevés-szerzés ösztönével szemben az ember az adás-osztózás erkölcsét követi, a hatalom-uralom törekvéseivel szemben a szolgálat-segítőkészség érzületét érvényesíti („a hatalom szeretetével szemben a szeretet hatalmát”), az erőszakkal szemben pedig erőszakmentes, békességte-

remtő magatartást tanúsít.

Hogy mindez utópia? Álom? Mese? Igen: *Az Isten álma*, Jézus meséje és az ember vágya! Jobb világ csak jobb emberekből épülhet fel. A jobb emberek összefogásából. Jobb világ lesz, ha mindezt valakik csak elvben is elfogadják, ha valakik csak erre törekszenek, még akkor is, ha csak álom marad. Szent vagy nem szent kísérlet, de több a semminél!

2. Mit tett Schanda Bea?

A családban

Bea egy ideális család meleg fészkében nőtt fel. *Testvéri vélemény* szerint is „Beára jellemző a rendezettség, az elkötelezett, igényes munka. És egy nagyon mély, beteljesületlen vágyakozás, ami itt nem kapott választ – odaát viszont kapnia kell”.

Jellemzője még, hogy a „családban mintha gyerek akart volna maradni, de amikor erre már nem volt lehetőség, feladatot látott, és törekedett arra, hogy összehozza a testvéreket-unokatestvéreket. Az elmondások alapján sokaknak segített, ez talán általában is igaz, de több induló kis családot konkrétan is támogatott valamilyen módon”. Hozzáteszem, több fiatal Bokor-beli házaspár is a Schanda-házban kezdhetette közös életét.

A zene bűvöletében

Bea a zene bűvöletében élt. Úgy gondolta, ezúton is *profétai küldetést* teljesít a világban. Erről mi, a társai elég keveset tudtunk, mert alig beszélt róla. De tudtuk, hogy missziót teljesít zenei vonalon is.

Így látták ezt a *szakmabeliek* is: „Schanda Bea elkötelezetten hitt a zene társadalomformáló erejében. Kolléga, mentor és barát volt egy személyben, aki odaadással és áldozatosan végezte munkáját” – emlékezett vissza Silja Fischer, a Nemzetközi Zenei Tanács titkára. Bea ennek a Tanácsnak alelnöke is volt.

Általános iskolában kezdte a tanítást, ahol karvezető, ének- és zetanár volt. Majd a *Jeunesses* ifjúsági szervezet magyarországi vezetője 10 éven át. Aztán az Interart Fesztiválközpont vezetője, később a Budapesti Nemzetközi Zenei versenyek ügyvezető igazgatója és titkára. Végül a Magyar Tácművészeti Egyetem tanára, majd docense.

De több alkalommal vezetett műsort a Bartók Rádióban és a Duna Televízóban. Díjakat kapott elismerésként: a Fehér Rózsa-díjat, és a halála előtti napon a Lőrincz György-díjat.

Még egy *értékelés*: „Bea nemcsak elbűvölő személyiség volt, de bölcs és figyelmes mentora is a zenei menedzserek közel két generációjának, itthon és külföldön egyaránt. Azok közé a láthatatlan emberek közé tartozott, akik valójában működtetik a dolgokat – sohasem a reflektorfényben, de mindig a történetek közepében” – írja róla a Magyar Zenei Tanács elnöke, Zsoldos Dávid.

A Bokor Közösségben

Bea a zene bűvöletében élt. De mi tudjuk, hogy a szíve közepében igazából az Isten Országának álma volt.

Akkortájt olyan nóták szóltak, hogy „holnapra megforgatjuk az egész világot”. Bennünk pedig az Evangéliumok elemzése nyomán olyan euforikus öröm uralkodott el, hogy „*majd mi forgatjuk ki sarkai-ból az egész világot*”.

Hisz nem lehet normális ember az, aki nem fogadja el, hogy ha van Isten, akkor az csak a Szeretet Iste-ne lehet. És nem lehet annyira tompa az emberi szív, hogy ne tudná, hogy csak egy igazi hatalom van, a szeretet hatalma. Tudhatjuk, mert tapasztaljuk, hogy a kapzsi vágy, az uralkodás vágya és az erőszak alkalmazása romba dönti a világot.

Bea *próféta akart lenni*. És az is volt, láthatatlanul, de „a dolgok, a tennivalók, a történések középpont-jában”. Adás, szolgálat, erőszakmentesség – ez a szeretet programja.

Adás

Keresetének meghatározott összegét a hazai és a harmadik világ éhezői, rászoruló javára adta oda. Később a Bokor Hazai Rászoruló Alapítvány és a Harmadik Világ Alapítvány kuratóriumának is tagja lett. Ő volt az összekötő a jezsuita Cedrik Prakash-sal, egy indiai iskolahálózat alapítójával. De Bea személyesen is, ahol csak tudott, elsőnek segített.

Szolgalat

A Bokor Közösség szamizdat munkáiban, azok terjesztésében, a belső információs munkákban, később a könyvek és elmélkedési sorozatok szerkesztésében orosz-lán-részt vállalt. Az „Érted vagyok” folyóirat szerkesztőségének is tagja volt. Lelkigyakorlatos elmélkedéseket tartott. Lelkivezető is volt.

Erőszakmentesség

A diktatúra idején a Bokorban beérett a felismerés, hogy Jézus szeretetparancsa az ellenségszeretelig terjed. Egyértelművé vált: nem tehetünk esküt arra, hogy embert ölünk. Nem képeztehetjük ki magunkat gyilkosnak, ha nem akarunk gyilkolni. Tudatára ébredtünk annak, hogy a gyilkosok gyilkosai is gyilkosok. Fiataljaink egy része 6 hónaptól 3 évig terjedő börtönt viselt el a katonaság megtagadásáért. Szomorú, hogy a Magyar Katolikus Püspöki Kar is együttműködött az ateista államhatalommal, és körlevélben ítélte el minket, ahelyett hogy védte volna hős fiait. Annak idején a társadalmi porondon is kiálltunk a jézusi erkölcs tanítása mellett és a katonai erőszak ellen. Tüntettünk az erőszak ellen a Parlamentnél, a Ferihegyi repülőtéren, Taszáron a

katonai laktanya előtt stb. Bea is együtt tüntetett velünk.

Ma újra ott lebeg fejük felett Damoklész kardjaként akár egy újabb világháború. Közben püspökök anekdotákat mesélnek kötelező katonai szolgálati múltjukról, és arról beszél egyikük, hogy „fiataljainknak is szükségük volna ilyen erőpróbára...” Ki tudja, hogy mit hoz a jövő?!

Testvéreim! Bea testvérünkre emlékezzünk, aki elment közülünk. Érted *hálát adunk*. Ő abba a világba költözött, ahol hitünk szerint béke van, mert ott mindenki mindenkit szeret. Nagy a mi fájdalmunk az ő elvesztése miatt, de talán még inkább magunk miatt.

Bea, ha tudsz, segíts nekünk abból a „szép országból”, ahová nem üres kézzel mentél! Segíts, hogy legalább elmondhassuk magunkról, hogy továbbra is barátai akarunk lenni annak a Jézusnak, aki a mi „Utunk, Igazságunk és Életünk”! És igenis akarjuk, hogy a világnak abban a kis zugában, ahol élünk, legalább ott, mi mindnyájan a szeretet Istenének és az ő Jézusának tanúi, követői, barátai legyünk!

Kovács László

Drága Bea!

A nemzeti és nemzetközi zenei életben fantasztikus karriert futottál be. Számomra, számunkra azonban elsősorban barát és testvér voltál. Bölcs, a másikra odafigyelő, áldozatkész barát.

Képek villannak fel előttem. Réges-rég egy domis *Kis herceg*-előadás, amelyben mindketten rózsák voltunk a rózsakertben. A próbák késő éjszakáig tartottak, és mi nagyon sokat beszélgettünk, nevetünk.

Aztán közösségi találkozók és lelkigyakorlatok hosszú sora... Higgadt, megfontolt hozzászólások, lényegre törő meglátások. Jó volt együtt lenni Veled, mert a személyed nyugalmat sugárzott.

Sorra megtaláltak Téged a feladatok, és Te készségesen vállaltad őket. Hatalmas volt a munkabírád és bámulatos a szervezőkészséged.

Voltak közös vacsorák, kártyapartik, színház- és mozilátogatások. Aztán Balatonvilágos! Gyerekkori nyaraid színhelye, ahol mindig felhőtlenül boldognak láttalak. Ott

tudtál a legjobban kikapcsolódni, pihenni. Milyen jókat beszélgettünk esténként, kiülve a tópartra és gyönyörködve a naplementében! És amikor felmáztunk a Székelyköre, meg amikor kinnal-keservvel lejutottunk onnan...

Soha nem beszélgettünk róla, de hiány lehetett az életedben, hogy nem adatott meg Neked a saját család. Viszont tudom, hogy szoros kötelék fűzött unokahúgaidhoz, unokaöccseidhez – a következő Schandanemzedékhez. Nem beszélve arról a néhány Bokor-beli fiatalról, akiknek vállaltad a lelki vezetését, és hosszú éveken át lelkiismeretesen, szeretettel foglalkoztál velük. Anna lányunk számára is Te voltál az idősebb, bölcs barát, aki meghallgatta és segítette őt, hogy megtalálja a megoldásait. Lelkigyakorlatokat tartottál a fiataloknak, hogy továbbadd a felismert igazságokat, a benned égő lángot. Gyerekeink a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak ezekről a közösen töltött napokról.

Komolyan gondoltad, hogy amid van, azt csak megőrzésre kaptad. Megosztottad másokkal a pénzedet, a lakásodat, az idődet, az energiádat. Bori lányomék Nálád kezdhették közös életüket, s a mai napig is az egyik legszebb időszakuknak tartják azt.

Amikor férjem, Gábor munkanélküli lett, hosszas hiábavaló keresgélés után a Te segítségével kapott állást, s mindmáig ott dolgozik.

A betegség megdöbbenően gyorsan és idő előtt elragadott. Ilyenkor óhatatlanul felmerül a kérdés, eléggé ki tudtam-e mutatni az elismerésemet és a szeretetemet. Remélem, érezted, hogy milyen sokan szeretünk, hiszen ez a legtöbb, amit egyik ember adhat a másoknak.

Köszönöm, hogy az életed része-se lehettem. Több és jobb lett általad a világ.

Kosztolányi Klári

Drága Beám!

Igy szoktalak szólítani magánlevelekben és Bokor-ügyekben egyaránt. Drága maradsz is nekünk mindörökké! Igen fiatal korunkban, huszonévesen kezdődött a barátságunk, a Bokor felvirágozása idején.

A saját soraidat idézem, amikor ezt megemlégtetted 2009-ben velem készült, az „Érted vagyok”-ba szánt, *Oszd meg szellemi lényedet* című interjúdban: „Az 1970-es évek második fele. A Nemzeti Múzeum lépcsősorának tetején állok. Bircsák Mártával van itt találkozóm, az Őslénytárat kell megnéznünk. Legalábbis ez az 'apropó' – és aki kitálalta-kisorsoltatta (Kovács Laci a Domiban), jól tippelte: a feladatteljesítésen túl jót beszélgetünk majd. Az azóta eltelt több mint három évtized során volt, hogy heti rendszerességgel találkoztunk, és volt, hogy évekig egyáltalán nem. De ennyire összefoglaló-áttekintő beszélgetésre, mint a mostani, még sosem került sor közöttünk.”

Bizony, Beám, több szinten is benne voltunk egymás életében. Lánykorunkban sokat nevetgeltünk együtt, tudtunk egymás bánatáról-örömről. Először lelkes ifjúként, közösségteremtő munkát végeztünk közösen. Te Szeredai Orsiék kis csapatát, én pedig Kéry Magdikáékát fogtam össze. Emlékszem, hogy egy-egy találkozó után a kislányokat hazakisértük mi „nagyok”, hogy otthon ne kapjanak ki. Már fiatalon szoros időbeosztással éltél. Meglepődve láttam, hogy egyszerre három hátizsákot is előkészítettél, megpakolva a különböző programokra. Amikor hazaértél az egyik helyről, csak fel kellett emeled a következő pakkot, és mentél tovább. Amikor majdani férjemet, Ferit megismertem a főiskolán, azonnal szívedbe fogadtad őt is, és többször voltunk nálatok a Szönyeg utcában. Szép emléküek az erkélyeteket mécsesekkel körberakott ünnepléseink. Később, sok évtized után, Ferivel közös művetek is megjelent: Gyurka bácsi „Füveskönyve”. Egymás munkáját mindig tiszteltük és támo-

gattuk, az erőn felüli munkabírás és a meg nem szűnő tanulási késztetés volt, amit különösen tiszteltünk egymásban.

Nagyon határozott, céltudatos egyéniség voltál, de a komoly külső mögött olyan érzékeny, meleg, érzelmi radarod működött, amelyet keveseknél tapasztaltam. Mindig ráérezte arra, hogy mikor tesz jót nekem, ha nem szállsz le a buszról, hanem elkísérsz egy darabig, és

Mary Elizabeth Frye
Ne menj el sírva a síromig

Ne menj el sírva a síromig,
Nem fekszem ott, nem alszom ott;
Ezer fűvő szélben lakom...
Gyémánt vagyok fénylő havon,
Érő kalászon nyári napfény,
Szelid esőcske őszi estén.
Ott vagyok a reggeli csendben,
A könnyed napi sietségben,
Fejed fölött körző madár
Csillagfény sötét éjszakán.
Nyíló virág szirma vagyok,
Néma csendben nálad lakok,
A daloló madár vagyok,
S minden neked kedves dolog...

Síromnál sírva meg ne állj;
Nem vagyok ott, nincs is halál.

(*Ismeretlen fordító*)

velem maradsz. Köszönöm, Beám, ezeket a sétákat! A hangod, a beszéded is zenei volt! Oly szépen tudtál játszani a hangoddal előadásokon és társalgás közben egyaránt. Jó volt hallgatni Téged. Felnőttként is tudtunk jókat nevetni együtt. Emlékszem, amikor a könnyed potyogott azon az elszólásomon, amit elmondtam Neked, hogy „Bemutatom a társasházamat”, véletlenül felcserélve a „házastársamat” kifejezést. A férfiak közül Bécinek sikerült a legjobban felfedezni Benned a tudatos, racionális észlely mellett

meghúzódó női oldaladat, nagyon is szeretetteljes lényedet. Szép lelki és szellemi kiegészülés volt a közös életetek. Nagy szükségetek volt egymásra.

Gyurka bácsi PótKV-közösségében is együtt voltunk évtizedekig. Sajnos először 12-ről 5-re fogyatkoztunk, és Nélküled már csak négyen vagyunk. Körünk májusi találkozója mindig a tanyánkon volt, fenséges jázminvirágos illattal, és a teraszon fészkelő madárfiókák koncertjével övezve. Beszélgettem idén is Veled a jázminbokornál, hogy vajon mit érzékelsz ebből abban a különös másik dimenzióban.

Drága Beám, vannak pótolhatatlan Emberek! Te az vagy! Nagytalkottál a munkádban és a Bokorban egyaránt, de gondod volt széles családi körödre is! Az évtizedek óta időre elkészített KD-kötetek, KARAJ-ok, a 3. világgal, Prakash-sal való kapcsolattartás, levelezés, fordítások, levélképek terjesztése, és még mennyi szellemi munkát sorolhatnék fel, amiken dolgoztál! Akikre emlékezünk a Bokorban, azok még odaát is a Te nevedet dicsérik, mert folytattad az örökséget, és elektronikus könyvvé formáltad elkészített Testvéreink érdemeit, egészen napjainkig. Most Tőled köszönünk el, a sok-sok értékes dolog alkotójától, a szívbeli jó barátától. Ha odaát is van aktivitás, akkor egy kis szellemi pihenő után Te biztosan ott is azonnal belevágsz a teendőbe. Kérlek, hogy új tudásoddal segíts bennünket a földi létben történő helyes eligazodásban! Mi örökre a szívünkben hordozunk!

Drága Beám! Fiers Márti mondatával búcsúzom: „Isten nyugalommal adjon vigasztalást és békét mindazoknak, akik részesülhettek sugárzó egyéniséged áldásaiban, és akik végigküzdötték Veled az út legnehezebb részét.”

Faragóné Bircsák Márta

Faragó Feri, a Teri-közösség és a PótKV nevében

Levélváltás

Schanda Bea emlékére

Bea a keresztanyám volt, és a feleségemmel közös lelki édesanyánk is, így különleges kapcsolat kötött minket össze. Megrendítő és fel-emelő élmény volt elkísérni őt betegségének utolsó hónapjaiban,

amikor beszélni már szinte egyáltalán nem, énekelni viszont még mindig gyönyörűen tudott. A halála után került a kezembe az a mappa, amelyben a keresztelóm emlékeit őrzöm: néhány gyertya, egy hófehér

ingecske, egy kis ezüstlánc, és egy kézzel írt levél, rajta egy baba képével. A levél nekem szólt, de nem a csecsemő-énemnek. Eljött az idő, hogy válaszoljak rá.

Bajnok Dániel

1982. december 5.

Drága Danikám!

Amikor ezeket a sorokat írom Neked a keresztlődre, még nagyon kicsi vagy; olyan kicsi, mint a képen látható Gyermekek. De amikor majd olvasod ezt a levelet, akkor már nagy és okos leszel. Hát én ennek a nagy és okos fiúnak írok már most is.

Persze, remélem, hogy addig még nagyon sokat fogunk találkozni, beszélgetni, és biztos, hogy amit most leírok, az akkor már mind-mind ismerős lesz a számodra.

Keresztelésed ünnepén egy kis, vékony ezüstláncot kaptál. Jelkép, emlék ez a lánc, nagyon sok mindent jelképez, és erről olvashatsz most.

Lánc. Azaz kötelék. Elsősorban is jelezze Neked mindig, hogy szüleiddel együtt mi Istenhez kötöttünk Téged. Azt szeretnénk, hogy Te Hozzá légy láncolva egy örök életen

át. Hiszen Tőle kaptunk Téged, Ő bízott ránk, valójában az Övé vagy. – Ugye örülsz ennek a nagyon szoros, összeláncolt kapcsolatnak?!

Aztán nézd meg: apró szemekből áll a lánc. Emlékeztessen ez arra, hogy Te egy kicsi szem vagy, és sokakkal kell ilyen szorosan összekapaszkodnod, hogy valami szép legyen Belőled-belőletek-belőlünk.

Remélem, mindig lesz, akivel összekapaszkodva, láncba fonódva élhetsz, mert így leszel erős, így tartják majd meg a láncszemek egymást közösségben.

Persze, vékony ez a lánc. Kikapcsolható, elszakítható. Ez is legyen figyelmeztetés: az Istenhez és az egymáshoz tartozás erő, de nem kényszer; el lehet oldani, meg lehet szakítani: azt szeretnénk – Istenrel együtt –, hogy szabadon dönts Ömellette és a testvérek mellett. Kényszeríteni senki sem fog Téged ilyesmire, hiszen nem is lehet.

Örülök, hogy adhattam Neked valamit, még ha csekélységet is: adni öröm, az életünk pedig szerény, nagy vagyonokra közöttünk nem fogsz lenni.

A lánc akkor tölti be szerepét, ha szolgál Téged, figyelmeztet jelképeivel. És remélem, a maga néma szolgálatával indít Téged is csendes, de állandó szolgálatra.

A vékonysága, a gyengesége pedig emlékeztessen arra, hogy ha Te szabad vagy, senki nem erőszakos Veled, nem rak Rád erőszakkal semmit sem Isten, sem testvér, akkor tégy Te is hasonlóképpen: Ne alkalmazz Te sem erőszakot!

Danikám, növekedj abban a hitben, amelyben megkeresztelünk, nevelünk, és amelynek néhány gondolatáról írtam Neked!

Keresztanya

2022. június 25.

Drága Bea!

Amikor ezeket a sorokat írom Neked, hitem szerint már egy másik világból tekintesz ránk. Tegnap temettünk Téged. Gyönyörű, nehéz nap volt!

Azt hiszem, sosem köszöntem meg Neked a keresztlésemkor kapott ajándékokat. A láncot lélekben mindig is hordani szeretném, de fizikai értelemben most feleségem, Gyöngy nyakában van, akivel kamasz-szerelmünk fellobbanásától kezdve jártunk Hozzád lelki beszélgetésekre. Miért? Talán akkoriban olvastam először a leveledet. Úgy éreztem, mi más lehetne a dolga a keresztanyámnak, mint hogy segítsen minket azon az Úton, amelyen együtt terveztünk járni, és amelynek útjelzőit a lánc gazdag jelképvilágán keresztül bemutattad.

Hogyan lehettél nem hagyományos párkapcsolatban élő, lelkipásztori végzettséggel nem rendelkező nőként a mi lelki irányítunk? Másban talán igen, de bennünk sosem merült fel ez a kérdés. Az első perctől kezdve éreztük és kincznek tekintettük, ahogy koncentráltan fi-

gyeltél mindkettőnkre külön-külön és együtt is.

Az első alkalmak egyikén ugyanis elmondtad: az szép gondolat ugyan, hogy „lesznek ketten egy testté”, meg hogy „egy test, egy lélek”, de ettől még bizony egy párkapcsolatban nem oldódik fel a két személy, hanem önállóan is fejlődniük kell, hogy együtt fejlőd-hessenek. Ezért ragaszkodtál hozzá, hogy ne csak közösen, de egyesével is járjunk Hozzád. Tőled tanultuk meg gyakorlatban az idő- és pénzelszámolást, ami a rendetlen kamaszból a rendezettségére legalább törekvő felnőtté tett engem. (Gyöngynek ezek könnyebben mentek.)

Segítettél megismerni nekünk egymást és saját magunkat is, hogy összekapcsolódó láncszemekké váljunk. Sosem akartad „megmondani a frankót”, sosem próbáltál helyettünk dönteni, hanem inkább bennünk csaltad elő az igényt, hogy döntést hozzunk – és aztán, ha halogattuk a megvalósítást, hónapokkal, évekkel később is emlékeztél döntéseinkre, minket pedig emlékeztettél rájuk. Nélküled biztosan máshogy kanyargott volna életünk Útja.

Jó volt Veled is láncszemként összekapcsolódnunk, együtt dolgozni. Te ajánlottál be az „Érted vagyok” szerkesztőségébe, ahol számtalanszor éreztem, hogy hasonlókat gondolunk, csak Te sokkal jobban meg tudod fogalmazni, amit gondolsz. Nem ismertem Nálad összeszedettebb szervezőt és műsorvezetőt. Együtt készültünk a *Bulányi Emléknappra* (2015) és a *Bulányi 100* konferenciára (2019); közlőrl láttam, milyen alaposággal gondoztad Gyurka bácsi két művét, a *Füveskönyvet* és az *Önéletírást*.

Hiányod, ahogy azt a nekrológok közhelyesen meg szokták jegyezni, pótolhatatlan sokunk számára. A Bokor Közösség és a mi kettőnk személyes életében biztosan. Sosem fogjuk elfelejteni a leveledben előre jelzett számtalan találkozást és beszélgetést, de örökre velünk marad az utolsó hónapokban átélt sok közös éneklés és hallgatás is. Felmérhetetlen kincseket kaptunk Tőled mindezekben. Csak győzzük továbbadni!

Dani

Újvári József

1963-2022

Közösségvezetőjének megemlékezésével búcsúznak testvérbarátunktól, a május 24-én, 59 éves korában rövid, de súlyos betegség után váratlanul elhunyt Újvári Józstól, aki 34 éven át volt az ÉR nevű, érdi Bokor-közösség tagja.

„Nincs jelentősége.”

Újvári Józsira gondolva...

Lenne mit megbeszelnünk, megvitatnunk. Egy hét alatt omlott össze a biológiai életed. Feleséged, Betti évtizedes tartamú, életveszélyes betegsége, az ebben való kihívások kezelése számodra is adott bőven meggondolni valót. Most, hirtelen haláloz révén kaptunk egy drámai felkiáltójelet. Földi sorsod, személyiséged annyira egyedi volt, hogy semmilyen sablon nem illett rád.

1. Életfilozófiád egyik alapondatát számtalanszor hallhatuk: „Nincs jelentősége.” Az emberi élet általában tele van igen nagy jelentőségüként megélt elemekkel. Van, akit elfojt, leláncol az aggodás. Van, aki folyamatos és tudatos küzdelmet vív az élet kihívásaival. Ki módszeres tudatossággal, ki görcsös gondban levéssel. Van, aki „Józsi” legyintéssel. Van, amire lehet legyinteni, és van, amihez fel kell gyűrni az ing ujját. Veszélyes dolog lényeges kihívásokra legyinteni. Veszélyes, mert azok visszaütnek. Életed belső békédet örizni akaró, ugyanakkor önveszélyességet is jelentő tevékenységek hordozója volt.

2. Testvérbarátságban. Akkor születtél, mikor én mindjárt a gimnáziumba kezdtem (1963). Akkortól számolom mély barátságunkat, mikor Bettivel életre szóló szerzettszövetséget, házasságot kötöttél (1988). Drámai adatok: ötvenkilenc életév, harmincnégy éves házasság és testvérbarátság. Az első sokkolóan rövid, a második tiszteletre méltóan jelentős, hát még ha a három fiatotk is beleértém. Tudom, nem az éveink hosszával méri a szeretet hosszát. Vagyis szavaiddal élve: Nincs jelentősége annak, hogy

meddig élünk, csak annak, hogy hogyan.

3. Tököl, Érd? Életed 34 évét töltötted Érdén, de sosem vallottad magadat érdinek. Tököl volt a te városod. Gyökereid, gyerekkori élményeid, érzelmi kapaszkodóid oda kötöttek, s ezeket jól jelképezte a Duna. Még szerencse, hogy a Duna bal partjáról csak a jobb partjára jöttél lakni. Szerencsére a horgászételek mindkét oldalon egyformán megvoltak. Amikor valaki fáradt, kiborul, besokall, akkor kell valami regeneráló változás. Neked a vízpart volt a kikapcsolódás helye. Akkor is, ha nem sok kárt tettél a halakban. Te semmiben nem voltál profitorientált, inkább harmóniaorientáltak ismertelek.

4. Börtön... Életed egyik kemény döntése volt, hogy inkább a fogház, a baracskai börtön, mint a meggyőződésed megtagadása. A katonaság embereket parancsra megölő kiképzése már nem fért bele az életfilozófiádba. Meg is kaptad érte a majdnem három évet, a 33 hónapot (1984. 08. 27.). Huszonegy évesen ilyen döntést hozni kemény lépés. Sokan azt gondolhatnák, hogy Józsi a kiemelkedően szelíd ember. No, nem... Mindig határozottan elhárítottad a szelídség erényének rád vonatkoztatását. „En nem vagyok és nem is voltam szelíd, csak a Jézustól tanultakhoz akartam hű lenni.” Ez világos vallomás, amelyet a horgodra akadt halak is nagy bölgetással nyugtáznának, és vitapartnered is igazolhatnák.

5. Az ÉR közösségünkben igyekeztünk abban munkálkodni, amihez értünk, amit szeretünk. Természetes, hogy a horgásztábor

ötlete benned kapott „szakembert”. A mindmáig működő, több évtizedes gyermek- és ifjúsági vízparti táborok első résztvevői mára családapák lettek, és gyerekeiket is odavonzzák a vízpartra. Hamar kiderült, hogy a nagy horgász Józsi még úszni sem tud. Persze, nincs jelentősége, hiszen ha kell, ott a csónak. Nomád életforma ideje volt ez, amikor próbára tétetted az ember gyereke. És az apák is. Az egyik téli horgászáskor semmi hal nem adódott, de reggel a horgászzsinóron lógó jégcsapok szépek voltak, tehát a kint levés „nagyon jó volt”. A szúnyogok, a horgászok örök bosszantói, számodra nem voltak ellenségek, hiszen „nekik is élni kell valahogy”.

6. A sport fiatal közösségi életünk szerves része volt. Elkezdtük a Bokorfocit. A sérülésre hajlamosak is. No jó, sikerélményeink is adottak voltak, hiszen Gabi és Tomi NB 1-es szinten rúgta a bogyt. Nem lehetett nem kergetni a labdát egy ilyen jó baráti légkörben. A meccsek végén, a beszélgetésekkor néha jólesett legurítani egy sört. A térdfájós Józsinak ez még fájdalomcsillapítóként is megmagyarázható volt. Az évek és az „itt fáj, ott fáj” állapotok jámborabb sporthoz vitték Józsit, a sakkhoz. Ez a technokulturális világ pedig új lehetőséget is adott, és a téli esteken az internetes bridzseléshez vitte. A tél köztudottan „kertészünnepe”, mint a nagy eső, a vihar. Ha akarna sem tudna dolgozni, akkor meg mért is akarjon? Jöjjenek a kedvtelések...

7. Kertészet... Egyszer csak a tanító néni, Betti és az autószerelő, Józsi elkezdte a kertészeti tanulmá-

nyokat, hogy vállalkozásba fogjanak. A lendület eredménye, hogy Betti elvégezte, Józsi meg művelte. Mármint a kerteket. Sokan azt gondolják, hogy ez egy könnyed tevékenység a természettel való harmóniában. Nem, ez a kertépítés esetében kemény fizikai kihívás. Mázskákat, köbmétereket, térdepléseket, görnyedéseket jelent. Ez egy mérgekkel való napi munkálkodás is, amely a növényvédelemért van, és ebben az önvédelem nem mindig kap hangsúlyt. Mármint olyannál, akinél ennek nincs jelentősége. Jaj, az a nagy területen végzett gyomirtás... Védőmaszk nélkül... A törökbalinti tüdőgyógyászat lett a vége. A károsodás egy életre szól. Mert az ember hajt, hiszen a télire valót is meg kell keresni a többi évszakban.

8. A lelki élet szerves része az életünknek, a közösségben is. No, Józsi a körimákban az utóbbi években ritkán szólalt meg. Eleinte zavart, majd tudomásul vettük, hogy ő ilyen. Azt csinálja, amit a maga számára jónak tart. Belső lelki életének viszont számtalan gyümölcsét használhattuk. A közösségi adventi füzetekben, a Lélekvaró nagy bokros sorozatában rendre ott vannak nekünk szánt gondolatai. Amit vállalt, azt határidőre hozta is. Amit írt, annak felhasználására ígert mondott nekem. Ilyenek a fogházban írt versei is. Elraktam az ezeket tartalmazó kockás füzetet, mert számomra és

számunkra igenis van jelentősége ennek is.

Az emberek

*Az emberek mennek
Szakadt plakátok közt
Időfalban kelnek.
Kik eddig akartak
Tán ezután is fognak
Nemet mutatni
Ennek a pokolnak.*

9. A szellemi élet emberi életjelenségeink egyike. Józsi azt olvasta, ami érdekelte. Például az „Érted vagyok” folyóiratunkban a Mohameséket. Ennek ellenére felkészülten szolt hozzá a közösségi témáinkhoz. Az utóbbi években nagy érdeklődési területe volt a keleti misztikák megismerése. Megbeszéléseink alkalmából rendre hozta az ott tanultakat mint szemléletet tágító bölcsességeket. Nem lett egyik nyugatosított keleti irányzat követője sem, de lelkesen gazdagított bennünket. Engem lustaságra szoktatót, mert ha valami kérdésem adódott, őt kérdeztem meg, és nem kellett magamnak utánajárnom. Másik nagy érdeklődési területe volt a halálközeli élmények jelensége. Amit csak el tudott ebben érni, elolvasta, megnézte. Ennek egyik tapasztalható gyümölcse volt, hogy nem volt halálfélelme. Földi sorsunk vége boldog fénybe simul majd. Ha majd találkozunk, meg is kérdezem az ő ilyen vonatkozású élményét ebben a drámai végkifej-

letben. Legutóbbi írásos elmélkedésében (Lélekvaró 2022) is piszkálta ezt a témát, mert annyira jelentősnek gondolta.

10. Az álmok, tervek is érték-szemléletünkben születnek. Hogy ezek reálisak („elpídiások”) vagy felhőkanalazások (utópiák), az mérlegelés kérdése. Tény, hogy terveink, vágyaink is rólunk szólnak. Józsi vízparti és téli időtöltésének egyik nagy témája volt a természet-tudatos életter kialakítása. Erről szóló tanulmánya mutatja, hogy nem kommunában, élet- és vagyonszűkösségben gondolkodott, hanem közel lakó autonóm családokban, természetesen egy tó partján. Ha erre nem találna társakat, akkor jó lenne a tököli ártéri bioház is. A család nagy kihívásai, Betti betegsége befagyasztotta ezt a tervet. Ennél kisebb és reálisabb terv volt egy olyan hajó (bárka?) építése, amely akár eladható is lehetne a vizet, horgászatot kedvelők számára. Elúszott ez a terve... Nem az anyagiakon úszott el. Az anyagiak tekintetében jellemző, mosolygós „nincs jelentősége”-hozzáállása mellett természetes volt, hogy Bettivel a 2004-től végzett, kárpátaljai magyarok segítségét célzó közösségi adományainkban az övék is mindig ott van.

*Kertész a Paradicsomkertben...
Testvérbarát a szívünkben...*

Király Ignác

Ádamosi Margit

1944-2022

Margit az utóbbi időkben nem már nem volt a közösség tagja, de korábban hosszú ideig a Bokor egyik kiemelkedően aktív és meghatározó egyénisége volt. Hosszú betegeskedés után, május 31-én lépett át az Örökkévalóságba. Búcsúlevelét az ő nevében férje, Bulkai Tamás fogalmazta meg.

Utoljára írok Nektek. A mellékelt levéllel és verssel búcsúzom Tőletek.

Hamvaimat majd Tamás és Gyöngyvér a Tisza-folyóba szórják.

Áldás kísérje utatokat: **Margit**

Reményik Sándor

Szita

Egy jóságos tündér kezembe
Adott egy finom kis szitát:
„Az életből mi fényes, drága,
E kis szitán szitáld Te át,
Selyemfövennyé, aranyporrá!”

Azóta lelkemből csak hull, hull,
Mint aranypor, szitál az álom,
Kavics, göröngy, rög fennakad,
Az életet én megszitálom,
Selyemfövennyé, aranyporrá.

Így megvetem hús selyemágyam,
S majd egykoron – *ó végső béke!* –,
Az életem ha elszitáltam,
Elomlok álom fövenyébe,
Fövennyé, porrá magam is.

Az életemet elszitáltam*(Reményik Sándor után)*

Hogy mennyire sikerült *arany-
porrá* szitálnom, azt majd odaát
eldöntik. (Az orvosi jóslatokat jócskán
túteljesítve) 78 évem alatt igazán
nem lazszáltam el a szitálást,
szeretett párom és lányom szemé-
lyében nagy segítséget is kaptam
hozzá, no meg kitartó és cserélődő
barátokat.

Elég változatosan boldog és
küzdelmes – a végén meg fájdalmas
– életem volt, de most sikerült a
létmódváltás. Ezentúl más módon
fogok mások bajain segíteni, és
végre megismerem azt a transzcen-
dens (igazán valós?) életet is.

Aki „alkalomhoz illően” akar
emlékezni rám, hallgassa meg ked-
vencemet, Mozart *Requiem*-jét (kü-
lönösen a *Lacrimosa* tételt), esetleg

alternatívaként Beethoven Hold-
fény-szonátáját. Az egész életemen
elmerengőknek Verditől *A végzet
hatalma* nyitányát ajánlom.

Kedveseim! Rólam nem mesélni
kell majd, hanem követni, amit jól
csináltam, például kapcsolatterem-
tés, háztartás, empátia, az igazság
kimondása, esetetek védelme-tá-
mogatása... És tudjátok, hogy „a
szeretet szervez”, továbbá „nincs
lehetetlen, csak tehetetlen ember”,
és az igazi szeretet feltétel nélküli.

Nekem már megszűnt az idő, így
csak egy szempillantás, mire talál-
kozunk!

Áldásom rátok: *Margit/Toncsi*

Budapesten, 2022. május 31-én,
17.50-kor.

Csend az intenzíven

Csak sejtmélységű emlékében
jött elő az az óriási lárma, amit ő
keltett születésekor. Az ő életét is,
mint mindenkiét, végigkísérte az
állandó meddő hangzavar. A sűrű
történések mind-mind zajjal jártak.
Csak néha, szinte percekre lett
csend, de az is csak külső. A
belső csendből nem jutott, vagy
ő nem juttatott önmagának.

Most, hogy a saját lélegeztes-
tőgépezésének monoton fújtatását
hallja, különös vágy fogja el a
csendre. Még nem hat az altató,
még magánál van. Lassú elká-
bulása régi emlékeket hoz elő.

Az iskolai szünetek zsvivaja,
a ricsajozás. Majd nagy hallga-
tása, amikor apja este szomorú-
an megkérdezte:

– Gyermekem! Miért tetted
ezt?

Amikor tinédzserként buli-
zott. Üvöltött a rock. S nemso-
kára a hosszú hallgatás, amikor
a lány megkérdezte:

– Úgy maradtam. Most mi
lesz?

Azt az óriási csattanást tud-
ni elfeledni, amit akkor hallott,
amikor autóbusza a vonatba rohant,
azt a nyöszörgő szót: – Segíts!! –
Azt az érthetetlen csend, amely-
ben utolsó útjára kísérték a falu
iskoláinak felét.

Nem érti, hogy minden feszült
zajt miért követi némaság.

Nem érti, most mi ez az egyre
növekvő dübörgés. A monoton gépi
szuszogást valami egyre erősödő
morajlás váltja föl. Egyre erősebb,

szeretem a csendet

szeretem a csendet
amely mindig ajándékkal lep meg
olykor üzen valami nagyon szép
máskor pedig nekem szegezi a vétkem
szeretem a csendet
amely felerősít mindent bennem
a jót amit majd még meg kell tennem
s a rosszat amit Isten már elfelejtett
szeretem a csendet
amelybe Isten annyi titkot rejtett
sok jövőbe mutató szent jelet
amelyre csak a holnapok csendje felel

Habos László

egyre nyomasztóbb. Már a tüdejét is
összenyomja, egyre jobban préseli a
mellkasát. Mikor szűnik meg végre?
Mikor követi az életében megszo-
kott csönd? Mikor...

Csend. Megérkezett a remélt,
félbehagyott csend. Nagyon külö-
nös, mert úgy érzi, zuhan, s közben
nem hallja az ilyenkor szokásos
hangokat. Helyette más, ismerős
helyzetek kérdéseit hall újra:

– Gyermekem! Miért tetted ezt?

– (Miért? Mert tetszett a pad-
társa órája, s ellopta tőle.)

– Úgy maradtam. Most mi
lesz? – (Milyen könnyű volt
kimondani: Oldd meg!)

– Segíts! – hallotta a gyer-
meki hangot a busz roncsai
alól. – (S ő elszaladt!)

S ezekre most is csend felel.
Maró, dübörgő csend. Elvisel-
hetetlen, kínzó, égető csend,
amit túlharsog a saját hangján
elhangozó kérdés:

– Miért tettem meg ezeket?
Miért nem próbáltam helyre-
hozni? Miért nem bántam meg
legalább?

Pokolian égető, dobhártya-
szagató csend!

Egy békés, szolid, meleg
hangot hall:

– Fiam, örülök, hogy meg-
jöttél!

– De Uram! Nem hallod ezt a
szégyenteli hangzavart?

– Fiam, nagyon örülök neked!

Nemes Ákos